

همه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری‌های ناشی از پژوهشِ موضوع این پایان‌نامه
متعلق به دانشگاه رازی است.

دانشکده علوم اجتماعی

گروه علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی

عنوان پایان نامه:

اسلام سیاسی در روند جهانی شدن در غرب

استاد راهنما:

دکتر بهزاد خامه‌ای

استاد مشاور:

دکتر محمد ابولفتحی

نگارش:

بهاره تطفی مقدم

مهرماه ۱۳۹۴

دانشکده علوم اجتماعی

گروه علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی

نگارش:

بهاره تطفی مقدم

با عنوان:

اسلام سیاسی در روند جهانی شدن در غرب

در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۲۶ توسط هیات داوران زیر بررسی و با درجه به تصویب نهایی رسید.

شکر و قدردانی

پاس ایندیمان که توفیق قدم نهادن در عرصه علم را به این حقیر بخشید و در دو بر محمد مصطفی، (ص) بزرگترین معلم بشر و خاندان مطهرش (ع)

با پاس از وجود مقدس و بی بدیل آنان که از خود گذشته تا آرایش امروز ما را به ارمغان آرند. آنان که ز کشتند ز خیمند و ز نشستند و تپای جان، ایستاد آرمان را پاسداری نمودند.

پاس مندرگسانی، بهم که سرآغاز حیات من هستند. از یکی زاده می شوم و از دیگری جاودا ز؛ اسادی که سپیدی را بر تخته سیاه زندگیم مگاشت و کسانی که تار مویی از آنان بپای من سیاه نماند.

پاس از جناب آقای دکتر خانه ای و جناب آقای دکتر ابوالحسنی که در این مسیر بهواره ر بنموده ایشان را عکاشا بود؛

پاس از پدرم، کوه همیشه استوار حامی من؛

مادرم، سنگ صوری که شعر زندگی را به من آموخت؛

بمسرم، همدلی که بهواره رفیق راه بود؛

و برادرم، که وجودش و کلمی است.

و از تک تک اساتید ارزشمند و فرهیخته گروه علوم سیاسی دانشگاه رازی که بسیار از ایشان آموختم کمال شکر و قدردانی را دارم.

تقدیم بہ

دکتر عبدالحمید دیالہ، شہید بصیرت

وسر دار خیر، حاج محمد ابراہیم ہمت

چکیده:

جهانی شدن بر اساس برداشت‌های متفاوت تحت عناوین پروژه، پروسه و یا پدیده واکنش‌های مختلفی را نیز بر می‌تابد. نویسنده در این پژوهش ضمن آن که داعیه جهان شمولی اسلام را اثبات می‌کند، تلاش می‌نماید تا از منظر هرمنوتیک انتقادی، نحوه رویارویی اسلام سیاسی با جهانی شدن را بررسی کند. براساس چارچوب نظری پژوهش، ابعاد متفاوت جهانی شدن و نیز ایدئولوژی‌هایی که به دنبال استیلا و سیطره بر فرهنگ جهانی و ترویج خود هستند را به چالش کشیده و قرائت‌های ناصحیح از اسلام سیاسی را عامل عدم تفوق این گفتمان تا امروز بر عرصه جهانی معرفی می‌کند. سؤال اصلی ما این است که اسلام با تکیه بر کدام ویژگی‌هایش مدعی در دست گرفتن حکومت جهانی است؟ و در ادامه با بیان شاخصه‌های اسلام سیاسی هم از منظر معرفت دینی و هم از منظر برون دینی این فرضیه را که اسلام با تکیه بر جهان بینی توحیدی، ظرفیت‌ها و زمینه‌های لازم برای مطرح شدن گفتمان رقیبی قدر، در برابر گفتمان‌های رایج است را اثبات می‌کند. نتیجه‌ای که از پژوهش کنونی حاصل شده، آن است که آینده جهانی شدن، با استیلا یک گفتمان و حذف سایر گفتمان‌ها رقم نمی‌خورد بلکه با جامعه‌ای متکثر روبرو خواهد بود که براساس مسئولیت پذیری دینی شکل گرفته است و به وسیله شهروندانی که عقلانیت را در دستور کار زندگی فردی و اجتماعی خود قرار داده‌اند اداره می‌شود و حاکمیت اصلی در این جهان از آن ذات مقدس الهی است. روش جمع آوری اطلاعات این رساله، کتابخانه‌ای و یافته‌های تحقیق عمدتاً به شیوه‌ای توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: اسلام سیاسی، جهانی شدن، آیت الله خمینی، اسلام هراسی، بنیادگرایی، بیداری اسلامی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: طرح پژوهش

۲	مقدمه:
۳	۱-۱- بیان مسئله
۴	۲-۱- سؤال اصلی
۴	۳-۱- فرضیه پژوهش
۴	۴-۱- سوابق و ادبیات موضوع
۸	۵-۱- نوآوری پژوهش
۸	۶-۱- اهمیت موضوع پژوهش
۸	۷-۱- تعریف متغیرها
۸	۸-۱- روش تحقیق
۹	۹-۱- روش آزمون فرضیه
۹	۱۰-۱- سازماندهی پژوهش

فصل دوم: چارچوب نظری هرمنوتیک انتقادی

۱۲	۱-۲- مقدمه
۱۳	۲-۲- هرمنوتیک چیست؟
۱۳	۳-۲- ریشه‌شناسی هرمنوتیک
۱۴	۴-۲- مبانی هرمنوتیک
۱۴	۱-۴-۲- علوم طبیعی و علوم انسانی، به دلایل زیر، از لحاظ روش شناسی دو دانش متمایزند:
۱۴	۲-۴-۱-۱- ارادی بودن جهان انسانی و غیر ارادی بودن جهان طبیعی
۱۴	۲-۴-۱-۲- موجبیت علوم طبیعی بر خلاف علوم انسانی
۱۴	۲-۴-۱-۳- تجانس محقق - موضوع تحقیق در علوم انسانی بر خلاف علوم طبیعی
۱۴	۲-۴-۱-۴- آگاهی انسان به عنوان خصیصه ممتاز
۱۴	۲-۴-۲- پدیده‌های اجتماعی دارای ابعاد ذهنی خاصی هستند و با دنیای خاص ارزش‌ها پیوند دارند و بدون اطلاع از این ارزش‌ها قابل فهم نیستند.
۱۴	۲-۴-۳- ادراک که در روش‌هایی چون رفتارگرایی، اساس شناخت است با مشکلاتی چند مواجه است.
۱۴	۲-۴-۳-۱- ادراک، تفاضلی یا تفاوتی است
۱۴	۲-۴-۳-۲- گزینشی است
۱۴	۲-۴-۳-۳- ادراک، انسانی - ارزشی است
۱۴	۲-۴-۴- شناخت واقعیت حیات انسانی بدون در نظر گرفتن متن یا مجموعه امکان پذیر نیست
۱۵	۲-۵- انواع هرمنوتیک

۱۵	۲-۵-۱- از دیدگاه کاربرد آن
۱۵	۲-۵-۱-۱- هرمنوتیک متن شلایر ماخر
۱۵	۲-۵-۱-۲- هرمنوتیک فلسفی هایدگر
۱۵	۲-۵-۱-۳- هرمنوتیک روش شناسانه دیلتای
۱۶	۲-۵-۱-۴- هرمنوتیک ترکیبی گادامر
۱۶	۲-۵-۲- از دیدگاه دوره تاریخی
۱۶	۲-۵-۲-۱- هرمنوتیک کلاسیک که شلایر ماخر و دیلتای از چهره‌های شاخص آن هستند و ویژگی عمده آن مطلق گرایی است
۱۶	۲-۵-۲-۲- هرمنوتیک مدرن با ویژگی نسبی گرایی که هایدگر و گادامر از نمایندگان برجسته آن هستند.
۱۶	۲-۵-۲-۳- هرمنوتیک پسامدرن که از نقد هرمنوتیک مدرن نشأت می‌گیرد که گاه مانند هرشبه هرمنوتیک کلاسیک و گاه مانند هابرماس به سوی نوعی نسبی گرایی تمایل دارد.
۱۷	۲-۵-۳- دیدگاه‌های دیگر
۱۷	۲-۵-۳-۱- هرمنوتیک فلسفی (هستی شناسانه)
۱۷	۲-۵-۳-۲- هرمنوتیک روشی
۱۷	۲-۵-۳-۳- هرمنوتیک هنجاری: هابرماس و آرت
۱۷	۲-۵-۳-۴- هرمنوتیک رهایی بخش
۱۸	۲-۵-۳-۵- هرمنوتیک تردیدی
۱۸	۲-۵-۳-۶- هرمنوتیک اخلاقی
۱۸	۲-۵-۳-۷- هرمنوتیک انتقادی
۱۹	۲-۶- هرمنوتیک انتقادی
۱۹	۲-۶-۱- هورکهایمر
۱۹	۲-۷- نظریه هرمنوتک و بایسته‌های تفهیمی اسلام سیاسی

فصل سوم: جهانی شدن غربی جهانی شدن اسلامی

۲۴	۳-۱- مقدمه
۲۴	۳-۲- ادبیات جهانی شدن
۲۵	۳-۲-۱- پروسه جهانی شدن
۲۵	۳-۲-۲- پروژه جهانی سازی
۲۶	۳-۲-۳- پدیده جهانی شدن
۲۶	۳-۲-۴- مسأله و معضل جهانی
۲۷	۳-۲-۵- توسعه پایدار
۲۷	۳-۲-۶- دهکده جهانی
۲۸	۳-۳- گفتمان‌های جهانی شدن
۲۹	۳-۴- ماهیت و پیامدهای جهانی شدن

۲۹.....	۳-۴-۱- دیدگاه اول
۲۹.....	۳-۴-۲- دیدگاه دوم
۳۰.....	۳-۴-۳- دیدگاه سوم
۳۰.....	۳-۵-۵- ویژگی‌ها و مشخصه‌های مهم جهانی شدن
۳۰.....	۳-۵-۱- ارتباطات متقابل
۳۰.....	۳-۵-۲- تشدید و تقویت آگاهی
۳۱.....	۳-۵-۳- سرعت فزاینده و گسترده ارتباطات و مبادله اطلاعات
۳۱.....	۳-۵-۴- کلیت و گستره تأثیرات
۳۱.....	۳-۵-۵- چند بعدی و پیچیدگی
۳۱.....	۳-۵-۶- گسترش فرهنگ مادی
۳۱.....	۳-۵-۷- چالش گرایی
۳۲.....	۳-۶-۶- چارچوب‌های نظری جهانی شدن
۳۲.....	۳-۶-۱- هستی شناسی
۳۲.....	۳-۶-۲- معرفت شناسی
۳۲.....	۳-۶-۳- روش شناسی
۳۳.....	۳-۷- تأثیر جهانی شدن بر هویت ملی و هویت جهانی
۳۷.....	۳-۸- افشای رویه تاریک جهانی سازی
۳۸.....	۳-۹- اندیشه مخالفین جهانی شدن
۳۸.....	۳-۹-۱- بعد اقتصادی جهانی شدن
۳۸.....	۳-۹-۲- بعد اجتماعی جهانی شدن
۳۹.....	۳-۹-۳- ابعاد سیاسی جهانی شدن
۴۲.....	۳-۹-۴- بعد فرهنگی جهانی شدن
۴۳.....	۳-۱۰-۱- دین در جامعه جهانی، فرصت‌ها و چالش‌ها
۴۴.....	۳-۱۰-۱-۱- چالش‌های دین در مواجهه با جهانی شدن
۴۴.....	۳-۱۰-۱-۲- ضرورت و امکان حرکت جهان بشریت به سمت یکپارچگی و امکان و چگونگی سخن گفتن از یک نظریه دینی درباره‌ی جهانی شدن
۴۴.....	۳-۱۰-۱-۳- جایگاه خدا در جهان جهانی شده
۴۵.....	۳-۱۰-۱-۳- چگونگی تطبیق دین با شرایط جدید
۴۵.....	۳-۱۰-۱-۴- ویژگی‌ها و بایستگی‌های رفتار دینی در جامعه جهانی
۴۵.....	۳-۱۰-۱-۵- ضرورت و امکان همسان سازی شعائر و رفتارهای دینی نزد پیروان ادیان مختلف
۴۵.....	۳-۱۰-۱-۶- شکسته شدن اقتدار دین
۴۵.....	۳-۱۰-۱-۷- سست شدن هویت دینی
۴۵.....	۳-۱۰-۱-۸- محدود شدن حرکت فزاینده و دین مدارانه ی سکولاریسم زدایی در دهه‌های اخیر
۴۶.....	۳-۱۰-۱-۹- کاهش نقش رسانه‌های سنتی دینی
۴۶.....	۳-۱۰-۱-۱۰- تطبیق پذیری نهادهای دینی با شرایط جدید

۳-۱۰-۱۱-تداوم ویرانگری اندیشه و ارزش‌های غربی۴۶

۳-۱۰-۲-فرصت‌ها۴۶

۳-۱۰-۲-۱-امکان گفتگوی دینی۴۶

۳-۱۰-۲-۲-معرفی بهترین و کامل‌ترین برنامه برای سعادت انسان‌ها۴۷

۳-۱۰-۳-بنیادگرایی دینی و جهانی سازی غربی۴۷

۳-۱۰-۳-۱-بنیادگرایی اسلامی۴۸

۳-۱۱-۱-اسلام و جهانی سازی۴۹

۳-۱۱-۱-۱-کارکرد رسانه در جامعه اسلامی۴۹

۳-۱۱-۱-۱-۱-بسط نفوذ دین۴۹

۳-۱۱-۱-۲-گفتمان دینی۴۹

۳-۱۱-۱-۳-تبلیغ هر چه بیشتر دین۵۰

۳-۱۱-۱-۴-تبلیغ دین با قرائت‌های متکثر۵۰

۳-۱۱-۱-۵-بازتولید پیام‌های دین در قالب جدید۵۰

۳-۱۱-۱-۶-تقویت روح جمعی۵۰

۳-۱۱-۱-۷-ایجاد زمینه برای احساسات و تجربه دینی۵۰

۳-۱۱-۱-۸-بازیابی و خلق نمادهای مقدس۵۱

۳-۱۱-۱-۹-بستر ساز برای ایجاد تحول روحی۵۱

۳-۱۱-۱-۱۰-اطلاع رسانی و اطلاع یابی از ادیان گوناگون۵۱

۳-۱۱-۱-۱۱-الگوآفرینی دینی۵۱

۳-۱۱-۱-۱۲-مدرسه مجازی۵۱

۳-۱۱-۲-ظرفیت‌های جهانی دین اسلام۵۲

۳-۱۱-۲-۱-آیات قرآنی۵۲

۳-۱۱-۲-۲-روایات۵۲

۳-۱۱-۲-۳-سیره عملی پیامبر اسلام (ص)۵۲

۳-۱۱-۳-دلایل برتری دین اسلام بر سایر ادیان از منظر درون دینی۵۴

۳-۱۱-۳-۱-جامعیت۵۴

۳-۱۱-۳-۲-هماهنگی با مقتضیات زمان۵۴

۳-۱۱-۳-۳-تلفیق دنیا و آخرت۵۴

۳-۱۱-۳-۴-جهان شمولی۵۵

۳-۱۱-۴-امتياز اسلام از نگاه برون دینی۵۵

۳-۱۱-۵-جهان شمولی اسلام و جهانی سازی۵۶

۳-۱۱-۵-۱-اومانيسم و انسان محوری۵۶

۳-۱۱-۵-۲-اسلام در برابر اومانيسم۵۷

۳-۱۱-۵-۲-۱-ربوبيت تشریعی خداوند۵۷

۳-۱۱-۵-۲-۲-گناهكار، ازل، ندانستن انسان۵۹

۵۹.....	۳-۲-۵-۱۱-۳- پافشاری بر مقام انسانی انسان
۶۰.....	۳-۲-۵-۱۱-۳- تکیه بر مقام فکر و اندیشه انسان
۶۰.....	۳-۲-۵-۱۱-۳- تأکید بر مقام اخروی انسان
۶۰.....	۳-۲-۵-۱۱-۳- توجه بر مقام مادی انسان.....
۶۱.....	۳-۲-۵-۱۱-۳- تأکید بر مقام اجتماعی انسان
۶۱.....	۳-۵-۱۱-۳- سکولاریسم
۶۱.....	۳-۵-۱۱-۳- اسلام در برابر سکولاریسم
۶۲.....	۳-۵-۱۱-۳- امور اقتصادی
۶۲.....	۳-۵-۱۱-۳- امور حقوقی
۶۳.....	۳-۵-۱۱-۳- امور فرهنگی
۶۳.....	۳-۵-۱۱-۳- امور اداری و سیاسی
۶۳.....	۳-۵-۱۱-۳- حاکمیت الله
۶۴.....	۳-۵-۱۱-۳- حاکمیت نماینده خدا (شخص معصوم)
۶۴.....	۳-۵-۱۱-۳- مشروعیت الهی حکومت معصوم.....
۶۴.....	۳-۵-۱۱-۳- فلسفه تحقق حکومت اسلامی
۶۵.....	۳-۵-۱۱-۳- لیبرالیسم.....
۶۵.....	۳-۵-۱۱-۳- اسلام در برابر لیبرالیسم.....
۶۷.....	۳-۱۲- تفاوت جهانی شدن قرآنی با جهانی سازی غربی
۶۸.....	۳-۱۳- جمع بندی

فصل چهارم: قرآن و هویت متکی بر اسلام سیاسی

۷۲.....	۴-۱- مقدمه
۷۳.....	۴-۲- مبانی اسلام سیاسی
۷۳.....	۴-۲-۱- اعتقاد به ابعاد فراگیر دین
۷۴.....	۴-۲-۲- اعتقاد به جداناپذیری دین از سیاست
۷۴.....	۴-۲-۳- اعتقاد به تشکیل دولت مدرن بر اساس اسلام
۷۴.....	۴-۲-۴- اعتقاد به استعمار غرب عامل عقب ماندگی مسلمانان.....
۷۴.....	۴-۳- احیاگر اسلام سیاسی
۷۵.....	۴-۳-۱- سیدجمال
۷۷.....	۴-۳-۲- نواب صفوی
۷۸.....	۴-۳-۳- آیت الله خمینی
۷۹.....	۴-۴- تقابل اسلام سیاسی با تفکرات غرب
۷۹.....	۴-۴-۱- هژمونی گرایی سیاسی غرب
۸۰.....	۴-۴-۲- هژمونی گرایی فرهنگی غرب از طریق هنجارسازی در سطح جهانی:
۸۱.....	۴-۴-۳- تکثر گرایی

- ۵-۴- اسلام انقلابی و انقلاب اسلامی ۸۱
- ۶-۴- بیداری اسلامی و اسلام سیاسی ۸۳
- ۷-۴- آینده اسلام سیاسی در عصر جهانی شدن ۸۷
- ۹-۴- جمع بندی ۸۹

فصل پنجم: رسالت جهانی نهضت آیت الله خمینی

- ۱-۵- مقدمه ۹۲
- ۲-۵- نوآوری‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران ۹۲
- ۱-۲-۵- ارائه الگوی معرفتی ۹۲
- ۲-۲-۵- چالش تئوری‌های انقلاب ۹۳
- ۳-۲-۵- نفی موازنه قدرت و شکل گیری بلوک جدید ۹۳
- ۴-۲-۵- احیای گفتمان‌های هویت بخش ۹۴
- ۳-۵- تأثیر انقلاب ایران بر جهان ۹۵
- ۱-۳-۵- جنوب شرق آسیا ۹۵
- ۱-۳-۵- مالزی و اندونزی ۹۵
- ۲-۳-۵- فیلیپین ۹۶
- ۲-۳-۵- شبه قاره هند ۹۶
- ۱-۲-۳-۵- افغانستان ۹۶
- ۲-۲-۳-۵- پاکستان ۹۷
- ۳-۲-۳-۵- هند ۹۷
- ۴-۲-۳-۵- کشمیر ۹۷
- ۵-۲-۳-۵- بنگلادش ۹۷
- ۳-۳-۵- آسیای مرکزی، قفقاز و ترکیه ۹۸
- ۱-۳-۳-۵- آسیای مرکزی و قفقاز ۹۸
- ۲-۳-۳-۵- ترکیه ۹۸
- ۴-۳-۵- آفریقا ۹۹
- ۱-۴-۳-۵- مصر ۹۹
- ۲-۴-۳-۵- تونس ۹۹
- ۳-۴-۳-۵- الجزایر ۱۰۰
- ۴-۴-۳-۵- نیجریه ۱۰۰
- ۵-۴-۳-۵- سودان ۱۰۰
- ۶-۴-۳-۵- مراکش ۱۰۱
- ۵-۳-۵- خاورمیانه ۱۰۱
- ۱-۵-۳-۵- عراق ۱۰۱
- ۲-۵-۳-۵- عربستان ۱۰۱

۱۰۲ ۳-۵-۳-بحرین
۱۰۳ ۴-۵-۳-کویت
۱۰۳ ۵-۵-۳-سوریه
۱۰۴ ۶-۵-۳-فلسطین
۱۰۴ ۷-۵-۳-لبنان
۱۰۵ ۴-۵-مدل حکومتی آیت الله خمینی
۱۰۸ ۵-۵-ویژگی‌های حکومت اسلامی
۱۱۳ ۶-۵-خمینی و چالش‌های نظری حکومت ولایی
۱۲۱ ۷-۵-امام خمینی در نگاه دیگران
۱۲۳ ۸-۵-پنداشت آیت الله خمینی از جهانی شدن
۱۲۵ ۹-۵-جمع بندی

فصل ششم: ریشه‌های اسلام هراسی در غرب

۱۲۸ ۱-۶-مقدمه
۱۳۰ ۲-۶-زیربنای تفکر اسلام هراسی
۱۳۱ ۱-۲-۶-چهل نسبت به اسلام
۱۳۱ ۲-۲-۶-تعارض منافع و ارزش‌های غرب و اسلام
۱۳۲ ۳-۲-۶-اختلاف تمدنی عمیق
۱۳۳ ۴-۲-۶-عملکرد القاعده و داعش
۱۳۳ ۳-۶-رسانه‌ها و پارادایم جهانی سازی
۱۳۴ ۱-۳-۶-سیر تاریخی نظام‌های رسانه‌ای
۱۳۵ ۲-۳-۶-نظام رسانه‌ای آمرانه
۱۳۵ ۳-۳-۶-نظام رسانه‌ای آزادی گرا
۱۳۵ ۴-۳-۶-نظام رسانه‌ای انقلابی
۱۳۶ ۵-۳-۶-نظام رسانه‌ای توسعه‌ای
۱۳۷ ۶-۳-۶-نظام رسانه‌ای بازار محور
۱۳۸ ۴-۶-عواقب گسترش رسانه‌ای
۱۳۸ ۱-۴-۶-دیدگاه لیبرالیستی
۱۳۸ ۲-۴-۶-دیدگاه مارکسیستی
۱۳۹ ۳-۴-۶-دیدگاه پست مدرنیستی
۱۳۹ ۵-۶-انواع اسلام هراسی
۱۴۱ ۶-۶-یوراپا
۱۴۲ ۷-۶-شرق شناسی مغرضانه
۱۴۳ ۸-۶-اسلام و دموکراسی
۱۴۴ ۹-۶-ویژگی‌های حکومت جهانی موعود

- ۱۴۴-۹-۱- رشد شاخص‌های اقتصادی ایجاد رفاه عمومی و رفع فقر و نداری.....
- ۱۴۵-۹-۲- برقراری عدالت اجتماعی و گسترش قسط و عدل در سراسر جهان.....
- ۱۴۵-۹-۳- احیای آیین توحیدی و برچیدگی شرک و پرستش خدایان دروغین.....
- ۱۴۵-۹-۴- تثبیت و شکل‌گیری صلح و امنیت جهانی و ایجاد آرامش همگانی.....
- ۱۴۵-۹-۵- عصر شکوفایی علمی و به کمال‌نهایی رساندن دانش و عقلانیت انسان‌ها.....
- ۱۴۶-۹-۶- ارتقای کرامت انسانی، حفظ و بالندگی حقوق بشر.....
- ۱۴۶-۹-۷- نفی قومیت‌مداری و از بین بردن تبعیضات نژادی و طبقاتی.....
- ۱۴۶-۹-۸- گفت‌وگو واقعی با سایر ادیان.....
- ۱۴۶-۹-۹- احیای دین بر مبنای مقتضیات زمان و مکان.....
- ۱۴۷-۹-۱۰- تحولات بنیادی در رسانه و وسایل ارتباط جمعی.....
- ۱۴۷-۹-۱۱- حفظ محیط زیست و رعایت حقوق جانداران.....
- ۱۴۷-۱۰-۱- وجوه ناسازگار جهانی شدن با مهدویت اسلامی.....
- ۱۴۷-۱۰-۱- جهانی شدن به معنای پروژه غربی‌سازی.....
- ۱۴۸-۱۰-۲- جهانی شدن به معنای سیطره فناوری غرب.....
- ۱۴۸-۱۰-۳- جهانی شدن اقتصاد سرمایه‌داری غربی.....
- ۱۴۸-۱۱-۶- جمع‌بندی.....

فصل هفتم: نتیجه‌گیری

- ۱۵۰-۷-۱- تحلیل، بررسی و نتیجه‌گیری.....

منابع..... ۱۵۵

فصل اول

طرح پژوهش

جهانی سازی به عنوان یک پروژه با جهانی شدن به عنوان یک پروسه متفاوت است. اسلام با تکنولوژی جدید و جهانی شدن بیشتر می تواند سازگار باشد تا ابعاد ایدئولوژیک نظام سلطه و خطرات تأثیر و ترویج عقلانیت ابزاری بر جهان معاصر. چون در محورهای متعددی با جهانی شدن در منظر ایدئولوژیک تعارض دارد؛ مانند تعارض بین هویت اسلامی و جهانی شدن. جهانی شدن با در هم شکستن مرزهای جغرافیایی در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و حتی فرهنگی تمام اجزا و آحاد جوامع بشری را متأثر کرده است و باعث هم گرایی و نزدیکی اقوام و ادیان در یک فضای متکثر با یکدیگر شده است. از جمله به اعتقاد بسیاری از جمله چامسکی^۱ نه تنها میان باورهای فکری فرهنگی جهانی شدن با فرهنگ اسلامی تعارض و ناسازگاری وجود دارد بلکه یک رابطه تضاد و تعارض کامل میان این دو تفکر و دو حوزه تمدنی وجود دارد که فرآیند جهانی شدن در پی استیلای یکی بر دیگری است.

اما روند جهانی شدن بستری را فراهم می کند که حتی با وجود کثرت رسانه های مغرضی که تنها الگو و سبک مادی گرایانه زندگی غرب را برای جهانی سازی تبلیغ می کنند، اسلام که از عمیق ترین لایه های معرفتی بهره مند است، در مواجهه با دیگر سبک ها و مذاهب فرصتی برای معرفی و نشر مفاهیم جهانی خود خواهد یافت؛ چرا که علی رغم تصور برخی ها که فکر می کنند در عصر مدرنیته دین به انزوا کشیده می شود، باید گفت جهانی شدن نه تنها دین را به حاشیه نرانده بلکه آن را در متن دغدغه های روحی بشر معاصر قرار داده و اسلام که یک دین جهانی است و در تجربه تاریخی خود همواره برای جهانی شدن کوشیده، تشکیل جامعه جهانی و حکومت جهانی در آیات قرآن، روایات، سیره نبوی، و استدلال عقلی به اثبات می رسد. اسلام ضمن آنکه داعیه جهان شمولی و جهان گرایی دارد، تکثر فرهنگی را می پذیرد. تکثری که با پلورالیسم غربی متفاوت است؛ از آن جهت که از نسبیت گرایی مطلق مبرا است. اسلام نسبت به دیگر نگرش ها و فرهنگ ها دیدگاه دگم حذفی ندارد، بلکه نگرشی آگاهی ساز و رهایی بخش دارد. اما با توجه به ظرفیت های همه جانبه اش توان مصاف در یک عرصه جهانی را از حیث معرفتی و راهبردی دارد.

در این اثر به اسلام سیاسی در روند جهانی شدن در غرب پرداخته ایم و شاخصه های اصلی اسلام را برای مدیریت جهانی تبیین نمودیم. اسلام سیاسی بر اساس جهان بینی و ظرفیت های خاص خود، سایر

^۱ Noam Chomsky. ۱۹۲۸

گفتمان‌ها را به خاطر نقص‌هایشان در مدیریت جهانی به چالش می‌کشد، هم چنین بر مسلمانان نیز به علت دریافت نکردن پیام واقعی اسلام سیاسی و افراطی گری انتقاداتی وارد است. بنابر این تلاش کردیم تا یک نوع انعکاس فلسفی از شرایط تاریخی اسلام و جهانی شدن و گفتمان‌های رایج در روند جهانی شدن ارائه و با رویکردی انتقادی به مسائل بنگریم. از این رو، چارچوب نظری این پژوهش را هرمنوتیک انتقادی قرار داده‌ایم؛ چون این سبک از هرمنوتیک بر گفت و گوی میان افراد و ایجاد ارتباط و تفاهم در جامعه تأکید می‌ورزد که مراد ما در این پژوهش نیز تأکید بر سیستم متکثر مبتنی بر همزیستی و درک متقابل است.

هرمنوتیک انتقادی که در پی تصویر کشیدن فهم پدیده‌های اجتماعی است و از طریق گفتمان حاصل می‌شود، به دنبال نمایان ساختن یک جواب واحد نیست؛ بنابراین با رونویسی گفتمان‌هایی چون جهانی شدن، سکولاریسم، لیبرالیسم و اسلام این پدیده‌ها را تبدیل به متن می‌کند. از آنجا که اسلام به شدت متن محور است، مطالعات درباره آن با روش‌های هرمنوتیک قرابت دارد و استفاده از هرمنوتیک انتقادی در روند جهانی شدن برای ایجاد تفاهم میان افراد کارساز است.

۱-۱- بیان مسئله

اسلام سیاسی گفتمانی است که بر اساس تمسک به اصول بنیادین اسلامی در شرایط مواجهه جهان اسلام با مدرنیته به ویژه پروژه دولت-ملت سازی مدرن در چند دهه اخیر در جهان اسلام فعال شده است. هدف این گفتمان بازسازی جامعه مطابق با اصول اسلامی است. اسلام سیاسی و اسلام گرایی واژگانی متعارفند و بر خلاف واژگان دیگری چون نوگرایی اسلامی، بنیاد گرایی اسلامی و رادیکالیسم اسلامی، تمام جریانات سیاسی اسلامی را در جهان اسلام در بر می‌گیرد. احیای اسلام سیاسی را می‌بایست در ایران و توسط آیت الله خمینی دانست. در برهه‌ای از تاریخ که گفتمان‌های مدعی و پر طمطراقی که از گوشه‌های شرقی و غربی دنیا، ایران را احاطه کرده بود، تنها گفتمان اسلام سیاسی می‌توانست با زبان و ادبیاتی صحبت کند که هم برای عموم قابل فهم باشد و هم نخبگان را با خود همراه سازد. چرا که از ظرفیتی برخوردار بود که دیگر گفتمان‌ها را نامشروع و ناکارآمد ساخت و آن‌ها را در عرصه سیاسی اجتماعی به حاشیه راند. آیت الله خمینی برخوردی گزینشی با جهانی شدن دارد. ایشان عرصه سخت افزاری جهانی شدن را مثبت ارزیابی می‌کند اما چالش اصلی را در عرصه نرم افزاری می‌داند و معتقد است ایدئولوژی مسلط بر عرصه جهانی شدن که ایدئولوژی غرب محور و غرب مقصد است صدمات جبران ناپذیری بر هویت انسانی وارد آورده و انسان معاصر را دچار از خود بیگانگی کرده است. از دیدگاه وی جهانی شدن مطلوب نیازمند تکیه کردن بر عنصری مشترک و طبیعی بین جوامع انسانی است و مهم‌ترین عامل پیوند دهنده بین انسان‌ها تکیه بر جوهره ذاتی انسان است.

انقلاب اسلامی ایران با تکیه بر رسالت جهانی اسلام، مهم‌ترین هدف خود را صدور اسلام به سایر کشورها عنوان می‌نماید و در طول تاریخ که بیش از سه دهه از پیروزی انقلاب اسلامی ایران می‌گذرد، مطالعه و رصد اقدامات غرب و نحوه مناسبات آن‌ها با ایران به عنوان ام القرای جهان اسلام و نیز بیداری اسلامی در کشورهای منطقه و حتی جنبش‌های آزادی‌خواهانه در قلب اروپا بیانگر این واقعیت است که پیام منیع اسلام در تمامی عرصه‌ها به ویژه سیاست و ارائه شیوه مناسب برای زندگی در جهان معاصر به گوش دنیا رسیده است. در این رساله در صدد است به این مساله بپردازد اسلامی که ادعای سیاسی بودن چه ویژگی‌هایی دارد که می‌تواند در عصر جهانی شدن، جهانشمولی را حفظ کرده و در برابر پدیده و یا پروسه‌ی جهانی شدن نقش آفرینی می‌کند و جهان بینی و ظرفیت‌های اسلام در تقابل با ادعای رقیب در اداره‌ی جهان به چه صورتی عمل می‌کند.

۱-۲- سؤال اصلی

اسلام سیاسی با تکیه بر کدام ویژگی‌هایش ادعای جهانی شدن را دارد؟

۱-۳- فرضیه پژوهش

اسلام با تکیه بر جهان بینی توحیدی، ظرفیت‌ها و زمینه‌های لازم را به عنوان مطرح شدن گفتمان رقیب، در اداره جهان دارد.

۱-۴- سوابق و ادبیات موضوع

۱- دیوید هلد و آنتونی مک گرو که از اساتید دانشگاه‌های انگلستان هستند، در کتاب مشترک خود که تحت عنوان جهانی شدن و مخالفان آن، به چاپ رسانیده‌اند، چکیده کتاب‌های قبلی خود را در رابطه با این موضوع به همراه نقد نظریات متعدد صاحب نظران جمع آوری کرده‌اند. این کتاب توسط مسعود کرباسیان به زبان فارسی ترجمه شده و توسط انتشارات علمی و فرهنگی به چاپ رسیده است. (هلد و مک گرو، ۱۳۸۲) این اثر یکی از جمله آثار ارزشمندی است که نویسنده در طی آن به بررسی ابعاد مختلف جهانی شدن پرداخته است و از آن جهت مفید به نظر می‌آید که در برگیرنده نظرات موافق و مخالف جهانی شدن است و نیز پیشنهادهایی برای بهتر اداره کردن مسئله جهانی شدن به عنوان الگویی برای قرن بیست و یکم است. اما این اثر صرفاً به ابعاد جهانی شدن پرداخته است و محور اصلی بحث رساله که مبتنی بر نگرش اسلام سیاسی است اشاره نشده است اما روی هم رفته به پیشبرد اثر کمک شایانی داشته است.

۲- نگاهی روشکافانه بر پدیده جهانی شدن، اثر ارزشمند جان. آرت. شولت، از اندیشمندان صاحب نام حوزه جهانی شدن است. نویسنده در این کتاب به صورت‌های مختلف جهانی شدن پرداخته است و خواننده با ملاحظه نکات اصلی کتاب به یک جمع بندی مطلوب نسبت به مقوله جهانی شدن می‌رسد. او در این کتاب به موضوعاتی اشاره می‌کند که عبارتند از جهانی شدن و جامعه، جهانی شدن و جامعه معاصر، جهانی شدن امنیت و عدم امنیت، جهانی شدن عدالت و بی عدالتی. این کتاب توسط مسعود کرباسیان به زبان فارسی ترجمه شده و توسط انتشارات علمی و فرهنگی به چاپ رسیده تا مورد مطالعه محققان حوزه جهانی شدن قرار بگیرد. (شولت، ۱۳۸۲) این اثر از آن رو که به ابعاد و تاثیرات جهانی شدن بر مسائل مختلف از جمله امنیت، عدالت و جامعه بررسی شده اهمیت دارد اما تاثیرات جهانی شدن بسیار فراتر از محوريات گفته شده و کلی، می‌باشد و در بررسی ابعاد جهانی شدن بر اسلام و موانع جهانی شدن ابعاد سیاسی و دینی اسلام پاسخگو نیست.

۳- کتاب جهانی شدن تئوری‌های اجتماعی و فرهنگ جهانی، اثر بسیار ارزشمند رونالد رابرتسون توسط کمال پولادی به زبان فارسی ترجمه شده و به وسیله انتشارات ثالث چاپ شده است. نویسنده مباحثی را مطرح می‌کند که عبارتند از ترسیم وضعیت جهانی، نظریه نظام جهانی، تئوری‌های جامعه شناختی و فرهنگی جهانی، تمدن و مدنیت. او در این کتاب بخش بزرگی از نظریه‌های عمده اجتماعی در قرن بیستم را حول محورهای اصلی نظریه خود با فشردگی هرچه عام‌تر مرور می‌کند و مورد نقد و بررسی قرار می‌دهد. (رابرتسون، ۱۳۸۰) این اثر صرفاً در شناخت تئوری‌ها و نظریات جامعه شناختی و فرهنگی حائز اهمیت است و نگاهی به جهان شدن ارائه نمی‌دهد.

۴- اسلام سیاسی در ایران، به قلم دکتر سید محمد علی حسینی زاده، توسط انتشارات مفید قم در سال ۱۳۸۶ به چاپ رسید. حسینی زاده با کسب دیدگاه گفتمانی سیر پژوهشی خود را در این کتاب طی می‌کند. اسلام سیاسی از نظر او به دسته‌ای از جریان‌ات اسلامی اطلاق می‌شود که خواهان به دست گیری قدرت و شکل دهی به جامعه هستند. گفتمان اسلام سیاسی از نظر حسینی زاده دو رقیب عمده دارد: یکی فقه سنتی و دیگری سکولارها که اسلام سیاسی در نهایت آن‌ها را کنار می‌نهد. از نظر او تا سال ۱۳۶۸ و رحلت امام خمینی گفتمان اسلام سیاسی توانسته بود تمام رقبیان خویش را از صحنه بیرون براند اما از این زمان به بعد اسلام سیاسی از درون شروع به دگرسازی کرده و گفتمان اصلاح طلب حاصل این منازعه درون گفتمانی بود. حسینی زاده در پایان کتاب نتیجه می‌گیرد که اسلام سیاسی در ایران هنوز چالش بنیادی پیش رو ندارد و رقبیان قدرتمندی رودر روی خود نمی‌بیند. (حسینی زاده، ۱۳۸۶) این اثر در شناخت دیدگاه‌های حاکم در ایران چشم انداز خوبی ارائه می‌دهد اما بر خلاف آثار بالا، به مبحث جهانی شدن و اینکه جهانی شدن چه تاثیری بر اسلام سیاسی گذاشته، توضیحی ارائه نمی‌دهد.